

BİLGİLENDİRME EKİ 7A.
DOĞRUSAL ELASTİK YÖNTEMLER İLE HESAPTA KOLON VE
PERDELERİN ETKİ/KAPASİTE ORANLARININ BELİRLENMESİ

7A.0. Simgeler

M_A	=	Artık moment kapasitesi
M_D	=	Düşey yüklerden oluşan moment
M_E	=	Deprem yükleri altında oluşan moment
M_K	=	7.2'ye göre tanımlanan mevcut malzeme dayanımlarına göre hesaplanan moment kapasitesi
N_A	=	Artık moment kapasitesine karşı gelen aksel kuvvet
N_D	=	Düşey yüklerden oluşan aksel kuvvet
N_E	=	Deprem yükleri altında oluşan aksel kuvvet
N_K	=	Kesit moment kapasitesine karşı gelen aksel kuvvet
r	=	Etki/kapasite oranı
r_s	=	Etki/kapasite oranının sınır değeri

7A.1. Kolon ve perdelerde etki/kapasite oranları

Doğrusal elastik yöntemler ile yapılan hesapta, moment – aksel kuvvet etkisi altındaki kolon ve perde kesitlerinde etki/kapasite oranı (r)'nin belirlenmesi için uygulanabilecek yöntemler aşağıdaki paragraflarda açıklanmıştır.

7A.1.1 – Herhangi bir kolon veya perde kesitinin **7.4.11(c)**'ye göre doğrusallaştırılan moment–aksel kuvvet etkileşim diyagramı **Şekil 7A.1**'de görülmektedir. Şekildeki D noktasının koordinatları, düşey yüklerden meydana gelen M_D-N_D çiftine karşı gelmektedir. D noktasından başlayan ve etkileşim diyagramının dışına çıkan ikinci doğru parçasının yatay ve düşey izdüşümleri ise, $R_a = 1$ için deprem hesabından elde edilen ve depremin yönü ile uyumlu olan M_E-N_E çiftine karşı gelmektedir (**Şekil 7A.1**'de M_E 'nin işaretlerinin farklı olduğu iki durum ayrı ayrı gösterilmiştir). İkinci doğru parçasının etkileşim diyagramını kestiği K noktasının koordinatları, kolon veya perde kesitinin M_K moment kapasitesi ve buna karşı gelen N_K aksel kuvvetidir.

7A.1.2 – 7.5.2.3'e göre, artık moment kapasitesi M_A ve buna karşı gelen aksel kuvvet N_A aşağıdaki şekilde tanımlanır:

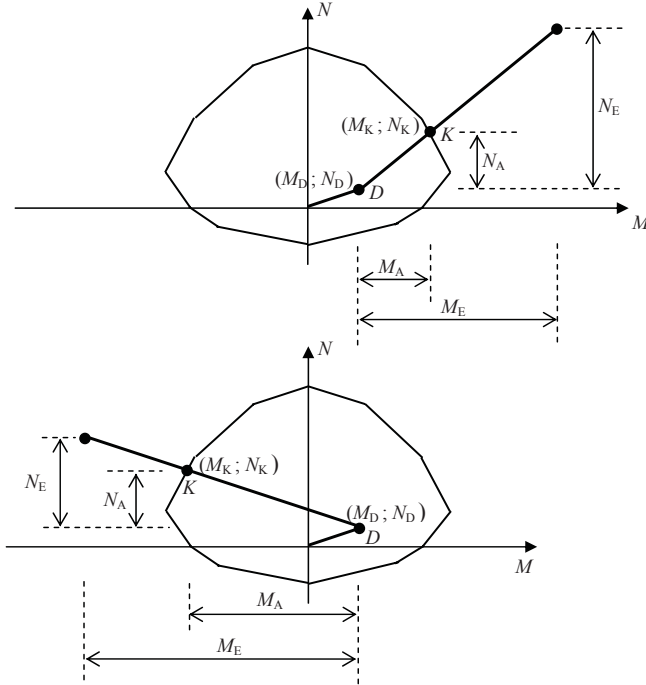
$$M_A = M_K - M_D \quad (7A.1a)$$

$$N_A = N_K - N_D \quad (7A.1b)$$

Kolon veya perdenin etki/kapasite oranı ise şu şekilde tanımlanabilir:

$$r = \frac{M_E}{M_A} = \frac{N_E}{N_A} \leq r_s \quad (7A.2)$$

Şekil 7A.1'deki K kesişme noktasının koordinatları olan M_K veya N_K 'nin geometrik veya sayısal olarak elde edilmesi durumunda, düşey yük hesabından M_D veya N_D , deprem hesabından ise M_E veya N_E bilindiğine göre, **Denk.(7A.1)** ve **Denk.(7A.2)**'den yararlanılarak kesitin eğilme ve eksenel kuvvet altındaki etki/kapasite oranı doğrudan hesaplanabilir. Kolon kesitinin moment kapasitesine karşı gelen eksenel kuvvet N_K , hasar sınırlarını tanımlayan **Tablo 7.3**'de gözönüne alınacak olan eksenel kuvvettir.

Şekil 7A.1

7A.1.3 – Kolon veya perdenin etki/kapasite oranı, bir ardışık yaklaşım hesabı ile de belirlenebilir. Bu amaçla başlangıçta r için bir tahmin yapılır. N_E deprem hesabından bilindiğinden **Denk.(7A.2)**'den N_A hesaplanır ve N_D bilindiğine göre **Denk.(7A.1b)**'den N_K bulunur. Buna bağlı olarak M_K moment kapasitesi kesit hesabından elde edilir ve bundan M_D çıkarılarak **Denk.(7A.1a)**'dan M_A hesaplanır. M_A ve M_E kullanılarak **Denk.(7A.2)**'den r 'nin yeni değeri elde edilir ve başa dönülerek ardışık yaklaşımın bir sonraki adımına geçilir. Bir önceki adımda bulunana yeteri kadar yakın olarak

edilen son ardışık yaklaşım adımındaki r değeri, kesitin eğilme ve eksenel kuvvet altındaki etki/kapasite oranı olarak tanımlanır. Son adımdaki M_A ve N_A değerleri **Denk.(7A.1)**'deki yerlerine konularak M_K ve N_K hesaplanır. Elde edilen N_K , hasar sınırlarını tanımlayan **Tablo 7.3**'de gözönüne alınacak olan eksenel kuvvettir.

7A.1.4 – Yukarıda tek eksenli eğilme/eksenel kuvvet durumu için açıklanan etki/kapasite oranı hesabı, iki eksenli eğilme/eksenel kuvvet durumu için de benzer biçimde uygulanabilir.

7A.2. Özel durum

Şekil 7A.1'deki ikinci doğrunun ucunun etkileşim diyagramının içinde kalması durumunda **7A.1** uygulanamaz. $r < 1$ olmasına karşı gelen bu durumda etki/kapasite oranının hesabına esasen gerek olmadığı açıktır.

7A.3. Kolon ve perde eksenel kuvvetlerinin üst sınırı

Yukarıda açıklandığı şekilde hesaplanan N_K eksenel kuvvetinin basınç veya çekme durumlarındaki üst sınırı, ilgili kolon ile üstündeki kolonlara saplanan tüm kirişlerde, pekleşme gözönüne alınmaksızın **3.4.5.1**'e göre uygulanan depremin yönü ile uyumlu olarak hesaplanan V_e kesme kuvvetlerinin kolonlara aktarılması sonucunda ilgili kolonda elde edilen eksenel kuvvet olarak tanımlanabilir.